

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 07.03.1995, sp. zn. 5 Co 60/95, ECLI:CZ:KSCB:1995:5.CO.60.1995.1

Číslo: 31/1996

Právní věta: Je-li domnělá oprávněná osoba odkázána pozemkovým úřadem na soud (§ 4a odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb.), je dána pravomoc soudu rozhodnout o tom, zda tato domnělá oprávněná osoba může uplatnit nárok ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. Není tu však dána pravomoc soudu k tomu, aby sám zároveň rozhodl o vydání nemovitostí této osobě. /1/

Soud: Krajský soud v Českých Budějovicích

Datum rozhodnutí: 07.03.1995

Spisová značka: 5 Co 60/95

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pravomoc soudu, Příslušnost soudu, Restituce, Řízení před soudem, Vlastnictví půdy, Zmírnění následků majetkových křivd

Předpisy: 229/1991 Sb. § 4a odst. 3 písm. c)

§ 425

§ 431

§ 433

§ 4a odst. 5

§ 9 odst. 1 81/1920 Sb. § 23 946/1811 Sb. § 423

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Návrhem na zahájení řízení se navrhovatelé domáhali určení, že jsou oprávněnými osobami podle ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. a jsou oprávněni k převzetí veškerého majetku původní zemědělské usedlosti v N. v rozsahu jimi uplatněných nároků podle zákona č. 195/1993 Sb. Dále se navrhovatelé domáhali vyslovení povinnosti odpůrce vydat jim uvedenou zemědělskou usedlost v souladu s ustanoveními zákona č. 229/1991 Sb. do 15 dnů od právní moci soudního rozsudku.

Okresní soud v Písku rozsudkem návrh navrhovatelů v celém jeho rozsahu zamítl. Dospěl k názoru, že návrh důvodný není, neboť nenastal platně účinný převod uvedených nemovitostí na předchůdce navrhovatelů A. P. Za jednoznačně prokázáno soud považoval, že trhová smlouva nebyla zapsána do pozemkové knihy proto, že nesplňovala podmínku souhlasu bývalého ONV s převodem a vykazovala tak nezhojitelnou právní vadu. Proto uvedený soud dovodil, že na daný případ ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. nelze aplikovat.

V odvolání proti tomuto rozsudku navrhovatelé namítali, že soud neprovedl důkaz výsledkem navrhovatelů, že není doloženo, že bývalým ONV v P. nebyl vysloven souhlas s uvedenou trhovou smlouvou, neboť celý spis odeslaný 19. 12. 1946 na Ministerstvo zemědělství byl ztracen. Navrhovatelé namítají, že pozdější výměr ONV v P., z 5. 9. 1950, kterým nebyl souhlas s touto smlouvou udělen, byl již podmíněn okolnostmi jinými, stejně jako prohlášení A. P. bylo učiněno již v 50. letech za stavu tísně. Navrhovatelé vyslovují názor, že pro tento případ postačuje prokázání držby pozemků a jiného majetku.

Odpůrce s odkazem na skutečnost, že nebyl dán souhlas bývalého ONV ke smlouvě, a s ohledem na omezení zapsaná v pozemkové knize ohledně uvedených pozemků, navrhoval potvrzení napadeného rozsudku.

Krajský soud v Českých Budějovicích svým rozsudkem rozhodl tak, že rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí návrhu navrhovatelů o tom, že jsou oprávněnými osobami, a ve výroku o náhradě nákladů řízení, se potvrzuje, zatímco ve výrocih o oprávnění navrhovatelů k převzetí veškerého majetku původní zemědělské usedlosti v N. v rozsahu jimi uplatněných nároků a o povinnosti odpůrce vydat jim tuto zemědělskou usedlost se rozsudek soudu prvního stupně zrušuje a řízení se v této části zastavuje. Rozhodl dále, že navrhovatelé jsou povinni zaplatit odpůrci na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 280 Kč ve lhůtě 3 dnů od právní moci rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Navrhovatelé se domáhali určení, že jsou oprávněni k převzetí v žalobě uvedeného majetku a že odpůrce je povinen tento majetek jim vydat.

Navrhovatelé se tedy domáhali jednak určení, že jsou oprávněnými osobami podle ustanovení § 4 a) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (ve znění zákonů č. 42/1992 Sb., č. 93/1992 Sb., č. 39/1993 Sb. a č. 183/1993 Sb., jakož i nálezu Ústavního soudu č. 131/1994 Sb.). Tohoto určení, jakož i určení povinnosti odpůrce vydat jim uvedený majetek se navrhovatelé již domáhali návrhem podaným u pozemkového úřadu. Pozemkový úřad svými rozhodnutími návrhu nevyhověl.

Pozemkový úřad ve smyslu ustanovení § 4 a) odst. 5 zákona č. 229/1991 Sb. navrhovatele s jejich nárokem odkázal na soud. Tímto nárokem odvolací soud ve smyslu § 4 a) odst. 3 citovaného zákona považuje nárok na to, aby soud rozhodl o tom, zda ten, kdo se přihlásil jako domnělá oprávněná osoba, je skutečně oprávněnou osobou.

Pozemkový úřad není oprávněn navrhovatele odkázat na soudní řízení i s jejich tvrzeným nárokem na vyslovení povinnosti odpůrce uvedené nemovitosti jim vydat. Není oprávněn je odkázat ani s tím, že jsou tyto domnělé oprávněné osoby skutečně oprávněny uvedený majetek převzít.

Obecný nárok domnělé oprávněné osoby, uplatněný u pozemkového úřadu, zahrnuje jednak nárok ohledně jejich postavení, o kterém rozhoduje pozemkový úřad, eventuálně při odkázání soud, a jejich další nárok vznesený u pozemkového úřadu, vyplývající z právního postavení oprávněné osoby, tj. nárok na vydání nemovitostí.

Po uznání nároku domnělé oprávněné osoby pozemkovým úřadem (nebo případně soudem) pozemkový úřad je pak vždy věcně příslušný rozhodnout o dalším nároku na vydání pozemků a ostatního majetku. Proto není naplněna soudní pravomoc o tomto druhém nároku dnešních navrhovatelů rozhodovat. Jestliže soud prvního stupně o tomto návrhu navrhovatelů rovněž rozhodl, pak odvolací soud je nucen podle ustanovení § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř., tedy pro nedostatek podmínek řízení, rozsudek soudu prvního stupně v této části zrušit a řízení zastavit. Protože návrh

původně navrhovateli podaný pozemkovému úřadu přetrvává, není o něm pouze dosud rozhodnuto, není nezbytné, aby soud návrh v této části pozemkovému úřadu postupoval.

Podle ustanovení § 4 a) odst. 3 písm. a) zákona č. 229/1991 Sb. může pozemkový úřad, případně soud, uznat nárok k pozemkům, porostům a jinému majetku této osobě tehdy, jestliže domnělá oprávněná osoba předloží rozhodnutí o dědictví nebo smlouvu, kterou dokládá vlastnická práva, doklad o smlouvě nebo doklad o jiném právním úkonu a nabytí vlastnictví touto osobou nebo jejím právním předchůdcem, přičemž k právně účinnému převodu nedošlo jen pro nedostatek zápisu do pozemkové knihy nebo evidence nemovitostí.

V této souvislosti nelze přehlédnout, že v době, kdy měla být sepsána tvrzená kupní smlouva mezi manžely R. a manžely P. z 31. 8. 1946, se samotný převod nemovitostí uskutečňoval ve dvou fázích (srov. ustanovení § 423 a násl. obecného zákoníku občanského z roku 1811). V daném případě jednak musel být naplněn právní důvod nabytí založený smlouvou, tzv. titulus, který však ještě neskýtal vlastnictví (§ 425 citovaného předpisu). Vlastnictví pak přecházelo až odevzdáním věci, v případě nemovitostí až intabulací do pozemkových knih (§ 431 citovaného předpisu). Citované ustanovení zákona č. 229/1991 Sb. směřuje na skutečnost, kdy nadevší pochybnost existoval právní důvod převodu nemovitostí, existoval titulus, ale neexistovalo zaknihování, neexistoval modus.

Nepostačuje, aby samotný právní důvod byl platný (pokud předpokládaná smlouva obsahovala všechny náležitosti vyžadované v ustanovení § 433 obecného zákoníku občanského z roku 1811), ale je nezbytné, aby tento právní důvod byl i účinný. Účinnost uvedené předpokládané kupní smlouvy však vyžadovala, aby převodcům podle rozhodnutí o přidělu z 23. 1. 1929 nebylo jejich právo zcizení určitých nemovitostí omezeno na souhlas státního pozemkového úřadu. Tento zákaz zcizení, zákaz zatížení a propachtování bez souhlasu státního pozemkového úřadu byl také zapsán v příslušné vložce pozemkové knihy v oddílu B) u uvedených nemovitostí. Za situace, že uváděná poznámka v pozemkové knize byla vymazána až v roce 1963, není důvod předpokládat, že toto omezení neměli převodci právě k 31. 8. 1946. Navrhovatelé pak nedoložili, že přes existenci tohoto omezení by převodcům byl dán se zcizením těchto nemovitostí státním pozemkovým úřadem, případně Ministerstvem zemědělství, souhlas. Sama pozdější existence této poznámky v pozemkové knize spíše nasvědčuje tomu, že tento souhlas udělen nebyl. Samotný zákon č. 229/1991 Sb. v citovaném již ustanovení § 4 a) nedává žádné předpoklady soudu zkoumat, proč tento souhlas nebyl udělen, případně na základě jakých skutečností souhlas s uvedenou smlouvou odepřel bývalý ONV. Soud pouze vychází ze skutečností, že právní důvod převodu nemovitostí postrádal udělení souhlasu k uváděné smlouvě z hlediska ustanovení § 23 zákona č. 81/1920 Sb. (tzv. zákona přidělového).

Za tohoto stavu není dán právní důvod převodu nemovitostí. Pokud neexistoval titul pro převod nemovitostí, nemohou se navrhovatelé domáhat určení, že jejich předchůdce nenabyl vlastnictví pouze pro nedostatek způsobu odevzdání.

Je proto rozsudek soudu prvního stupně v této části věcně správný.

Není důvodná ani nová námitka navrhovatelů, že snad uváděné nemovitosti měl právní předchůdce navrhovatelů v držbě. Vzhledem k existující poznámce v pozemkové knize předek navrhovatelů si musel být vědom omezení vlastnického práva převodců. Nelze proto předpokládat, že jeho držba by byla držbou poctivou založenou na řádném právním důvodu. Proto požadavek navrhovatelů nemůže být shledán důvodným ani z hlediska ustanovení § 4 a) odst. 3 písm. c) zákona č. 229/1991 Sb.

Protože pak rozsudek soudu prvního stupně je správný nejen v uváděné části, ale je správný i ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, odvolací soud jej v těchto částech podle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrdil.

V odvolacím řízení plný úspěch měl odpůrce, na náhradě nákladů odvolacího řízení účtoval odměnu za jeden úkon advokáta ve výši 200 Kč a jedenkrát paušální částku. Na podkladě ustanovení § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 o. s. ř. proto odvolací soud uložil neúspěšným navrhovatelům zaplatit odpůrci tyto náklady odvolacího řízení, a to ve lhůtě obecné.

1) Viz č. 16/1996 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 46 - 47 (124 - 125).